

Wojciech Góralski

"Postup pri prelození a odvolaní farara", Zenon Grocholewski, Bratislava 1999 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 42/3-4, 251-255

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

normy fundamentalne odnośnie do zarządzania instytutem i dyscypliny członków, włączania członków oraz ich formacji, jak również przedmiotu podejmowanych świętych zobowiązań” (kan. 587 § 1).

W rozdziale czwartym – moim zdaniem najważniejszym – Autor w oparciu o świeżo odnaleziony *Codex Sarzana* dokonał analizy struktury prawnej instytutu życia konsekrowanego powołanego do istnienia przez świętego Wincentego a Paulo, realizacji rad ewangelicznych oraz istotnych zadań postawionych instytutowi przez jego założyciela.

Oceniając wartość naukową pozycji ks. Wiesława W e n z a, należy zwrócić uwagę na jej cechy pozytywne, które są następujące:

- 1) Logiczny i metodologicznie poprawny układ rozprawy.
- 2) Wyczerpujący, a nawet można powiedzieć bogaty zestaw źródeł związanych z omawianymi problemami.
- 3) Obszerny zestaw pozycji z literatury pomocniczej, którą Autor nie tylko wykorzystał, lecz także – o czym świadczą przypisy – starał się dobrze zacytować.
- 4) Konsekwentne stosowanie w całej rozprawie metody analityczno-syntetycznej.
- 5) Styl na ogół poprawny.
- 6) Dokonanie gruntownej analizy początkowego etapu istnienia Misji Wincentyńskiej, jej specyfiki na tle obowiązującego wówczas prawa kościelnego oraz wytyczonego przez założyciela celu i zadań, które Instytut miał spełniać.
- 7) Wyczerpujące i dokładne przeanalizowanie okoliczności i warunków, w których działał święty Wincenty a Paulo.

Wartość naukową pozycji podnosi szczegółowa analiza odnalezionego w 1957 roku we Włoszech tekstu *Rękopisu z Sarzana*. Analiza ta stanowi jednocześnie wkład do nauki o instytutach życia konsekrowanego i stowarzyszeniach życia apostołskiego.

Ks. Julian Kałowski, MIC

Zenon Grocholewski, Postup pri preložení a odvolaní farara, Vydavateľstvo Serafin, Bratislava 1999. ss. 94.

Abp Zenon Grocholewski, prefekt Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej, ostatnio zaś prefekt Kongregacji Wychowania Katolickiego, autor licznych publikacji z zakresu kanonicznego prawa administracyjnego, małżeńskiego i procesowego, od lat pozostaje związany z ośrodkami prawa kanonicznego w Słowacji, wygłaszając tam corocznie serię wykładów, uczestnicząc – w charakterze prelegenta – w sympozjach kanonistycznych, publikując w języku słowackim swoje prace naukowe. Nakładem franciszkańskiego Wydawnictwa *Serafin* w Bratysławie ukazała się właśnie kolejna

publikacja książkowa abp. Grocholewskiego, honorowego członka Stowarzyszenia Kanonistów Słowackich, zatytułowana: *Postępowanie przenoszenia i usuwania proboszczów*. Praca stanowi tłumaczenie z języka włoskiego, czego dokonał dr Jan Duda przy współdziałaniu dr. Alojza Frankovsky'ego (przełożył teksty z języka łacińskiego). Dr Duda jest autorem wstępu do opracowania.

Struktura pracy obejmuje: wprowadzenie (określenie tematu i założenia metodologiczne), uwagi wstępne (procedura szczególnie wypracowana, usytuowanie materii ustawodawczej), a następnie trzy części właściwych wywodów Autora: 1) aspekt statyczny procedury odwołania i przeniesienia proboszcza (s. 17-44), 2), procedura usunięcia proboszcza (s. 45-74), 5) dynamika procedury przeniesienia proboszcza (s. 75-86).

W części pierwszej abp Grocholewski wskazuje najpierw na zakres przepisów prawa powszechnego i prawa partykularnego w przedmiocie usuwania i przenoszenia proboszczów. Tak więc podczas gdy w Kościołach Wschodnich normę prawa powszechnego zawartą w kan. 1588 KKKość. Wsch. należy w wymienionej dziedzinie stosować tylko wówczas, gdy nie stanowi inaczej prawo partykularne, to w Kościele łacińskim nie przewiduje się tutaj odrębnej regulacji prawa partykularnego. Jednak również w Kościele Łacińskim, w dwóch przypadkach, do których stosuje się kann. 1740-1752 KPK, znajduje zastosowanie prawo partykularne: w odniesieniu do kapelanów wojskowych i własnych duszpasterzy parafii tymczasowych (quasi – parafii).

Następnie Autor wskazuje na osoby, do których odnosi się procedura określona w kann. 1740-1752 KPK, jak również na osoby, do których procedura ta nie powinna być stosowana. Przepisy wymienionych kanonów znajdują swoją aplikację w stosunku do: 1) proboszczów; 2) kapłanów sprawujących *in solidum* posługę duszpasterską w parafii; 3) kapłanów kierujących działalnością duszpasterską parafii, w której na skutek braku kapłanów, biskup diecezjalny dopuścił do współdziałania w trosce o duszpasterstwo diakona lub inną osobę nie mającą święceń kapłańskich, albo jakąś wspólnotę osób (kan. 517 § 2 KPK); 4) kapelanów wojskowych (chyba że prawo partykularne przewiduje co innego); 5) kapłanów będących własnymi duszpasterzami quasi – parafii (chyba że prawo partykularne przewiduje co innego); 6) kapelanów misji *sui iuris* dla duszpasterstwa emigrantów; 7) misjonarzy będących tytulariuszami parafii lub quasi – parafii w misji *sui iuris*; 8) proboszczów, którzy ukończyli 75 lat. Natomiast procedura określona w kan. 1740-1752 KPK nie może znaleźć zastosowania w stosunku do: 1) sprawujących inne formy duszpasterstwa (zob. kan. 516 § 2 KPK); 2) członków instytutów zakonnych i stowarzyszeń życia apostołskiego (będących proboszczami); 3) administratorów parafialnych; 4) (w zasadzie) kapłanów, którzy przenieśli się, za pomocą umowy, do innego Kościoła partykularnego dotkniętego brakiem duchownych.

W dalszym fragmencie pracy abp Grocholewski wskazuje na władzę kompetentną do usunięcia lub przeniesienia proboszcza (*sede occupata* oraz *sede vacante* lub *sede impedita*), po czym omawia motywy usunięcia proboszcza. Interesujące jest

porównanie kan. 1740 i kan. 1741 KPK, podobnie jak komentarz do dyspozycji kan. 1740 w przedmiocie rozumienia szkodliwej lub nieskutecznej działalności wymienionego duszpasterza. Trafne są uwagi na temat nierелеwantności prawnej winy lub jej braku, gdy chodzi o szkodliwą lub nieskuteczną działalność proboszcza. Co się tyczy przyczyn jego usunięcia, to Autor zauważa, iż w świetle orzecznictwa Sygnatury Apostolskiej występuje zazwyczaj w danej sprawie kilka przyczyn usunięcia. Doniosłe jest również stwierdzenie, iż usunięcie proboszcza nie może mieć wymiaru kary nałożonej przez biskupa diecezjalnego, bez zastosowania odpowiedniej procedury karnej. Byłoby poważnym błędem, zauważa abp Grocholewski, a także naruszeniem prawa, traktowanie zamiennie usunięcia proboszcza z pozbawieniem go urzędu proboszczowskiego. W rzeczywistości nie brak spraw sporno-administracyjnych, w których proboszcz składający rekurs od dekretu biskupa diecezjalnego przytacza – jako wyraz naruszenia jego prawa – fakt, iż wraz z usunięciem biskup zamierzał go ukarać odmawiając mu jednak stosownych gwarancji procedury karnej. Nie ma natomiast żadnego znaczenia to, że proboszcz czuje się „ukarany” w przypadku, w którym biskup diecezjalny nie zamierza go karać, (choć mógłby zastosować karę), lecz jedynie zarządzić dobro wiernych stwierdzając, że posługa proboszcza jest szkodliwa lub nie skuteczna.

Zatrzymując się z kolei nad motywami przeniesienia proboszcza Autor ukazuje najpierw różnicę pomiędzy usunięciem a przeniesieniem, po czym wyjaśnia pojęcie dobra duchowego wiernych oraz konieczności lub pożytku Kościoła jako motywu przeniesienia proboszcza. Znaczące jest stwierdzenie abp. Grocholewskiego, iż podczas gdy w usunięciu proboszcza chodzi o dobro parafii, w której sprawuje on swoją posługę duszpasterską, to w odniesieniu do przeniesienia proboszcza w grę wchodzi dobro urzędu, na który ma on być przeniesiony lub dobro parafii, do której ma być skierowany. Przeniesienie proboszcza jest możliwe, zauważa Autor, także na urząd lub parafię o mniejszym znaczeniu niż parafia, z której ma on być przeniesiony. Tak np. przeniesienie kapłana starszego będącego proboszczem dużej parafii na parafię mniejszą byłoby przejawem troski o dobro zarówno parafii *a qua* (przede wszystkim), jak i parafii *ad quam*.

Gdy chodzi o organ, do którego należy osąd w sprawie istnienia wystarczającej przyczyny usunięcia lub przeniesienia proboszcza, Autor wskazuje tutaj na biskupa diecezjalnego zaznaczając, iż nie może to być decyzja arbitralna.

Z kolei czytelnik znajduje odpowiedź na pytanie, czy biskup może czy powinien usunąć lub przenieść proboszcza. Co się tyczy usunięcia Autor wyraża pogląd, iż biskup ma obowiązek dokonania tej czynności z wyjątkiem przypadku nieskutecznej działalności proboszcza przy równoczesnym braku kapłanów (w takiej sytuacji biskup mógłby tolerować taki stan rzeczy przez pewien czas próbując jednak zarządzić jak najszybciej dobro duchowemu, wiernych parafii). Gdy chodzi o przeniesienie proboszcza, sformułowanie kan. 1748 KPK pozwala przyjąć, iż biskup diecezjalny jest obowiązany dokonać tej czynności prawnej, po spełnieniu wszystkich wymogów prawa.

Część druga pracy, poświęcona dynamice procedury usunięcia proboszcza, zawiera najpierw uwagi ogólne, w których abp Grocholewski ukazuje cel norm składających się na ową procedurę oraz powiązanie pomiędzy jej wymiarem statycznym i dynamicznym. Następnie Autor zajmuje się dochodzeniem w sprawie stwierdzenia przyczyny usunięcia proboszcza, omawia konsultację biskupa diecezjalnego z dwoma proboszczami konsultorami wyjaśniając cel prawa oraz wskazując, o jakich proboszczów chodzi. Poruszając tę ostatnią kwestię informuje, iż Sygnatura Apostolska uznała w jednym ze swoich wyroków (c. Stickler z 16 III 1989 r.) konsultację biskupa diecezjalnego ze specjalnym kolegium, ustanowionym na stałe w diecezji dla konsultacji w sprawach mianowania, przenoszenia i usuwania proboszczów, za równoważne z konsultacjami z proboszczami konsultorami, o których mowa w kan. 1742 § 1 i kan. 1750 KPK. Taki sposób postępowania Autor uznaje za w pełni odpowiadający dyspozycji przytoczonych kanonów. Natomiast w innym orzeczeniu (c. Pagiolo z 27 II 1995 r.) tenże Trybunał Sygnatury Apostolskiej nie podzielił podniesionej wątpliwości, czy został zachowany kan. 1742 § 2 KPK, gdy biskup diecezjalny konsultował dwóch proboszczów spośród ustanowionej przez siebie grupy po wyborze jej członków przez radę kapłańską (grupa ta powinna być ustanowiona przez radę kapłańską na propozycję biskupa).

Gdy chodzi o czas dokonania przez biskupa diecezjalnego konsultacji z proboszczami konsultorami, to Autor zauważa, że Sygnatura Apostolska nie podzieliła zdania niektórych autorów, iż wymieniona czynność powinna być dokonana w ciągu jednego tygodnia. Nie jest konieczne, by proboszczowie konsultorzy przedkładali swoje uwagi na piśmie, wystarczy, że byli konsultowani: tak indywidualnie, jak i łącznie. Autor wyraża też pogląd, iż w uzasadnionych przypadkach możliwa jest konsultacja również innych osób (poza proboszczami konsultorami), np. dziekana, innych kapłanów parafii czy jakiejś osoby świeckiej.

Interesujący jest wątek poświęcony warunkom szczególnym, jakie mogą występować w wikariatach i prefekturach apostolskich, w quasi – parafiach, jak również podczas wakatu lub przeszkodzenia stolicy biskupiej.

Omawiając dalszą procedurę usuwania proboszczów Autor skupia swoją uwagę na wezwaniu proboszcza do rezygnacji z urzędu oraz ustosunkowaniu się tego ostatniego do wezwania biskupiego. Komentarz i w tym fragmencie jest wnikliwy, i dobrze osadzony w orzecznictwie Sygnatury Apostolskiej. Przykładem wnikliwości jest m.in. postawienie pytania, czy proboszcz powinien znać nazwiska świadków przesłuchanych podczas dochodzenia prowadzonego przez biskupa (wiele orzeczeń Sygnatury Apostolskiej udziela tu odpowiedzi negatywnej).

W dalszym ciągu abp Grocholewski referuje sprawę wydania przez biskupa diecezjalnego dekretu usunięcia proboszcza, a następnie porusza niektóre kwestie szczególne dotyczące procedury usunięcia, m.in. występowanie adwokata proboszcza w pro-

cedurze, o której mowa (zdaniem Autora jest to możliwe) czy znaczenie podpisów przeciw usunięciu proboszcza z parafii.

Obowiązki wynikające z faktu usunięcia proboszcza (kann. 1746 i 1747 §§ 1-2 KPK) oraz charakter zawieszający rekursu przeciw usunięciu proboszcza stanowią przedmiot dalszych wywodów Autora. Na uwagę zasługuje prezentacja orzecznictwa Sygnatury Apostolskiej w przedmiocie skutków wspomnianego rekursu.

Część trzecia, poświęcona dynamice procedury przeniesienia proboszcza, zawiera uwagi wprowadzające, założenie proceduralne przeniesienia, poszczególne etapy procedury, konsekwencje dekretu przeniesienia, przeniesienie, które w rzeczywistości jest usunięciem, przeniesienie zastosowane według kann. 1748-1752 KPK, które w rzeczywistości jest przeniesieniem karnym.

Na końcu opracowania figuruje bibliografia (źródła i literatura).

W sumie czytelnik otrzymał cenną pracę przybliżającą procedurę usuwania i przenoszenia proboszczów. Jasny, spójny i pogłębiony wykład Prefekta Sygnatury Apostolskiej (uprzednio długoletniego jej Sekretarza), szeroko nawiązujący do orzecznictwa tego Trybunału, stanowi całościowe ujęcie tak ważnej problematyki w życiu Kościołów partykularnych. Abp Grocholewski, z właściwą sobie dokładnością i starannością uwzględnił poszczególne fazy procedury administracyjnej ukazując całą jej złożoność. Nie pomija żadnej kwestii zajmując w wielu z nich własne, dobrze udokumentowane stanowisko. Pracę tę należy polecić w pierwszym rzędzie kanonom uprawiającym procedurę administracyjną, a także wszystkim tym, którzy pełnią posługę w administracji kościelnej.

Ks. Wojciech Góralski

Zbigniew Sucheccki, Le sanzioni nella Chiesa. Parte I, I delitti e le sanzioni penali in genere (cann. 1311-1366). Libreria Editrice Vaticana 1999, ss. 284

Autor opracowania jest profesorem kanonicznego prawa karnego na Papieskim Uniwersytecie Laterańskim w Rzymie. Książka, która wyszła spod jego pióra, jak to sugeruje sam tytuł oraz wprowadzenie (s. 16), jest pierwszą częścią zamierzonego przez Autora dzieła poświęconego kanonicznemu prawu karnemu Kościoła Zachodniego. Motywem dokonanego przez Autora podziału opracowania na dwie części jest, jak sam to określa (s. 16), duży zakres materiału prawa karnego. Sugeruje więc czytelnikowi już od samego początku książki, że będzie to praca dość obszerna. I rzeczywiście pierwsza część obejmuje 284 strony. Czytelnik może więc spodziewać się, że jeśli jest to praca poświęcona jedynie 52 kanonom pierwszej części, księgi szóstej k.p.k. to będzie miał do czynienia z dość szeroko i dogłębnie przedstawionym materiałem obej-